

которые постулирует социум: жажда власти, стремление к богатству. [3,с.385] Таким образом, происходит «материализация» ценностного базиса украинской молодежи. Вследствие этого, полагает автор, в ценностном базисе мировоззрения молодого поколения начинает доминировать собственное «Я». В свою очередь, это обуславливает удовлетворение только собственных интересов и потребностей. В частности, в соответствии с данными наших исследований, проведенных среди студенческой молодежи, быть бескорыстными стремятся только 8,18% респондентов. Необходимо указать, полагает автор, что в своих работах американский ученый Д. Майерс пришел к выводу о том, что индивид, принимающий ценности западных культур начинает руководствоваться принципом: «Все лучшее – мне». [1,с.20] Более того ученый констатировал, что материализм одержал победу над духовностью в мировоззрении молодежи США. [1,с.756]

В заключении мы хотим сказать о том, что перспектива развития любого общества, в том числе и украинского, его культуры зависит от тех ценностных ориентиров, которые в дальнейшем изберет молодое поколение. В случае если материальное, т.е. стремление к богатству, потребительству, плотским удовольствиям, будут превалировать в ценностном базисе молодежи Украины, это приведет к регрессу, а, возможно, и уничтожению нашей культуры, а также общества. По мнению автора, именно развитие личности в направлении духовности даст возможность воспитывать таких людей, которые смогут сплотить социум, построить гармоничные отношения внутри него, что в свою очередь, позволит украинскому обществу прогрессивно развиваться.

ИСТОЧНИКИ И ЛИТЕРАТУРА

1. Майерс Д. Социальная психология./Д.Майерс – 7-е изд. – СПб.: Питер,2009. – 794с.
2. Пахомов Ю.Н. Пути и перепутья современной цивилизации./ Ю.Н.Пахомов, С.Б.Крымский, Ю.В.Павленко/ – Киев: Благотворительный Фонд содействия развитию гуманитарных и экономических наук «Международный деловой центр», 1998. – 432с.
3. Щербакова Н.В. Анализ и перспективы развития духовно-культурных ценностей современной украинской молодежи / Н.В.Щербакова // Матеріали V міжнародної науково-практичної конференції з питань патріотичного виховання молоді. – Запоріжжя : ФОП Купріяненко Л.А., 2011.- 551с.- С.381-388
4. Сумерки богов / Сост. и общ. ред. А. А. Яковлева: Перевод – М.: Политиздат, 1990. – 398 с. – (Б-ка атеист. лит.)
5. Шопенгауэр Артур Афоризмы житейской мудрости /А.Шопенгауэр– М.: Интербук (Сер. «Страницы мировой философии»), 1990. – 152 с.

SUMMARY

The former article depicts the influence of the process of culture on formation and development of new value reference points of Ukrainian student youth and the influence of the process of culture on formation and development on the perspectives of Ukrainian society's development, with the account of the transforming world outlook of the representatives of the young generation.

I.O. ПАВЛЕНКО

ДІАЛЕКТИКА ПОРЯДКУ ТА ХАОСУ В РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО СВІТУ

На сучасному етапі розвитку суспільства виникла необхідність вивчення світу як самоорганізаційної системи. У даний момент існують дві тенденції розвитку людства: або до цивілізованого демократичного суспільства, або до руйнації досягнутого рівня – архаїзації. Таке положення обумовлено сучасними кризовими ситуаціями, що спіткають людство: загрозою різноманітних глобальних криз, матеріальною прірвою між різними прошарками населення, загальною політичною напругою, екологічними катастрофами, культурним занепадом у суспільстві. Дослідження проблематики допомагає знайти вирішення цих проблем. Методологічно важливими для дослідження є роботи основоположників теорії синергетики Г. Хакена, І. П. Пригожина;

зарубіжних авторів: Е. Н. Князевої, С. П. Курдюмова, С. П. Капіці, Г. Г. Малінецького, Ю. Л. Климонтовича, Ю. А. Данілова, Б. Б. Кадомцева, А. П. Назаретяна; також дослідження вітчизняних вчених синергетичної спілки: В. П. Беха, В. П. Андрущенко, В. Г. Воронкової та інших.

Метою статті є дослідження діалектики порядку та хаосу в розвитку соціального світу. Оскільки взаємозв'язок порядку та хаосу, як діалектичне протиріччя, є джерелом розвитку соціального світу, логіка дослідження буде складатись з визначення феноменів порядку та хаосу, їх взаємозв'язку, а також розробки авторської дефініції «соціального світу».

Ми розглядаємо «світ» як форму сукупності елементів, компонентів або зв'язків між ними, що виступають як устрій, організація, спосіб цієї сукупності та направлені на узгодження як процес або стан. Форма виступає як спосіб організації системи, яку складають елементи світу. Наприклад, світ техніки – форма сукупності технічних приладів, надбань, знарядь, винаходів та зв'язків між ними, що виступають як лад, устрій, організація, мають практичне значення, застосовуються в житті людини та направлені на винаходження нового та застосування корисного. Світ ідей – форма сукупності ідей та зв'язків між ними, що виступають як організація, спосіб їх сукупності та направлені на втілення ідей та появу нових. Протилежним світу є війна. Єдність цих понять полягає у формі сукупності, а протилежність – у напрямі: світ спрямований на узгодження, а війна – на дезорганізацію. Таким чином, війна є формою сукупності елементів, компонентів або зв'язків між ними, які направлені на протидію та є способом дезорганізації.

Світ асоціюється із позитивним значенням, спрямованість на узгодження призводить до цілісності, це в свою чергу є вищим проявом миру. Протилежна спрямованість на протидію є вищим проявом війни. Тож не можна світ позиціонувати лише як стан, тому що в процесі, динаміці відбувається зміна станів цілісності: мир – війна, хаос – порядок, організація – дезорганізація. Ситуація, що склалася у Югославії, Сирії, Іраку, Єгипті може бути прикладом протидіючої суспільних відносин, які з часом призвели до руйнації держав.

Позначаючи світ як складну нестабільну систему, в якій виникають суперечливі процеси порядку та хаосу, миру та війни, управління та самоорганізації, методологічно важливим в дослідженні проблеми є синергетичний підхід. Складність системи багато в чому обумовлена взаємозв'язком суб'єктів між собою та їх діяльністю.

Перш за все, визначимо у загальному вигляді поняття «хаосу» та «порядку», які на думку Г. Хакена є протилежними феноменами. Порядок вчений ототожнює з єдиним станом упорядкованого положення елементів системи, в той час як велика кількість можливих місць перебування для кожного елемента і породжує стан безладу [5, с. 30]. Порядок та хаос – це взаємодоповнюючі сторони, які виникають в певному соціокультурному просторі. Елементи в рамках єдиної системи постійно взаємодіють між собою. Складність, невизначеність полягає в розвитку станів хаосу або порядку. В залежності від точки біфуркації виникає той чи інший стан системи. Основоположним чинником в системі є взаємодія, динаміка. Непередбачуваний розвиток подій характерний хаосу. Але й у хаосі є своя впорядкованість – чітке спрямування на безлад. Точка попадання атрактора є точкою впорядкування системи після нестабільності. Тому цілком логічним є твердження, що в хаосі народжується порядок.

У формі сукупності елементів порядку виникають зв'язки впорядкованості, а в хаосі навпаки. Це є основною відмінністю хаосу від порядку.

С. П. Капіца разом із С. П. Курдюмовим та Г. Г. Малінецьким стверджували, що «часто хаос виступає як ознака здоров'я, а зайва впорядкованість – як симптом хвороби» [7, с. 27]. Саме самоорганізаційні процеси природно породжують стан порядку без зайвих зовнішніх чинників. У фазовому портреті світу можна споглядати унікальність розвитку подій, відхилення системи у стани порядку або хаосу.

У формі сукупності елементів хаосу дезорганізаційна направленість необхідна для появи нових якостей, та не завжди є негативною. Коли руйнуються віджилі застарілі норми, з'являється поліпшення та збільшення ефективності процесів всередині системи.

Щодо «порядку», тут вчені виділяють особливі «параметри порядку».

Складні системи мають дуже багато ступенів свободи, але в процесі еволюції виділяються декілька найголовніших ступенів, які підпорядковують собі усю систему. Саме такі головні ступені й називаються «параметрами порядку» [7, с. 27]. Через випадкову взаємодію та вільне існування елементів виникають хаотичні зв'язки, але хаосом можна управляти й перетворювати його на

впорядковану систему за допомогою параметрів порядку. Такі процеси є самоорганізаційними й більш ефективними в функціонуванні складних систем, а зайвий порядок є згубним і має негативний вплив.

Отже, світ хаосу є формою сукупності елементів, компонентів або зв'язків між ними, які направлені на дезорганізацію та характеризується невпорядкованістю, нелінійністю, а також випадковою та непрогнозованою поведінкою елементів системи. Складна взаємодія і скупчення великої кількості часток призводить до їх хаотичного руху.

Світ порядку, навпаки, є формою сукупності елементів, компонентів або зв'язків між ними, які направлені на їх гармонізацію між собою та із зовнішнім середовищем. Але такий рівноважний стан в динамічній системі світу є штучним. Як не існує абсолютного хаосу, так і абсолютно рівноважного порядку. Ці два стани взаємодіють і конкурують між собою, відбувається флуктуація, під час якої стара система не витримує напруження і руйнується, виникає нова, невідома, і складно передбачити, яким буде наступний розвиток події, буде новий стан хаотичним чи впорядкованим. Такий взаємозв'язок віддзеркалюється у соціальному світі, в якому ми не відчуваємо багатьох хаотичних процесів, світ нам здається цілком стабільним.

Синергетичний підхід має евристичний потенціал при таких складних, нестабільних, відкритих та нелінійних соціальних системах, у фази яких входить сучасний глобалізований світ. Для визначення специфіки застосування синергетичного підходу необхідно визначити як загальні механізми синергетичного характеру для різних форм існування та розвитку матерії, так і специфіку складного динамічного руху соціальної матерії.

Основоположник розробки теорії синергетики Г. Хакен уперше ввів поняття механізмів самоорганізації та процесів розвитку у світі. «Самоорганізація – це спонтанне утворення високовпорядкованих структур із зародків або, навіть, з хаосу» [5, с. 130]. У динаміці проявляється хаотичність системи, із взаємодії елементів відкритої системи виникає порядок, упорядкованість. А, отже, хаос не лише виступає руйнівним процесом, але й утворюючим, конструктивним. Порядок і хаос не виключають, а доповнюють один одного: порядок виникає з хаосу, розвиток здійснюється через нестійкість системи у діалектиці хаосу та порядку. На прикладі війни зазначаємо впорядкований хаос. Порядок ототожнюємо із узгодженням, гармонізацією. Саме в період фазових переходів виникає зміна стану війни на мир й навпаки.

Найважливіша синергетична площина філософії соціального розвитку – це дослідження фактору непередбачуваності у перехідні біфуркаційні епохи, який здатний порушити послідовно лінійне протікання соціальних процесів і подій [2, с. 29]. На наш погляд, саме через людський фактор, суспільний спосіб існування, стихійну діяльність, взаємовідносини між людьми світ стає непередбачуваним, складним, нестабільним та відкритим, здатен формувати упорядковані та хаотичні структури більш високого порядку. Точками поліфуркації, відхилення системи в різні варіанти розвитку подій є люди із власним суб'єктивним поглядом на світ й унікальними вчинками. Демократичне суспільство заохочує генерацію ідей, тобто здатність людей, наділених певним об'ємом знань та досвіду, вільно виражати свої потреби й думки, щодо їх задоволення.

У світі країн, що розвиваються, та відсталих, в час, коли здійснюється перехід від архаїзації до модернізації системи, відбувається перетворення системи від простої до складної і задачею синергетики є: знайти оптимальну організацію елементів світу. Система традиційного світу та розвинутих країн більш стабільна. А, отже, вживання такого підходу є актуальним лише при відкритості усього світу та саме динамічності складності міжнародних економічних відносин таких країн. Але низка революцій ХХІ століття довела нестабільність усталених соціальних систем закритого характеру.

Глобалізація як формат ускладнено інформаційних, інноваційних, економічних відносин суб'єктів, як у міждержавних, так і внутрішньодержавних відносинах, усе частіше потребує нового осмислення соціального світу, у якому зростає роль комунікативних відносин в організації, взаємодії у соціальних, політичних, економічних, культурно-духовних та технічних сферах. Саме тому є потреба звертання до пояснювальної моделі К. Юнга, який розрізняв дві пояснювальні моделі світу в нашому оточенні: плерому – світ природних наук, і креатуру – світ ідей і комунікацій. У плеромі є сили і імпульси. У креатурі ефекти викликаються лише відмінностями. Саме відмінність, що забезпечує розрізнення, є одиницею інформації, елементарною ідеєю Е. Канта [1, с. 160]. У цьому випадку, світ ідей та комунікацій виступає складною системою, тому що при обміні ідеями їх носіїв

стає більше, а значить кількість ідей зростає, система відкривається, ускладнюється та стає нестабільною. Під час комунікації виникає взаємодія суб'єктів, яка посилює непередбачуваність, хаотичність дій та вчинків.

З позицій синергетики відкриваються можливості пошуку універсальних принципів самоорганізації й еволюції складних систем, деяких аналогів законів збереження й еволюції у старій – рівноважній термодинаміки. А такого роду знання виключно важливе для моделювання катастрофічних ситуацій й еволюційних процесів в екології, економіці, політиці, культурі [6, с. 311]. Так, О. М. Князева в роботі «Підстави синергетики» виступає проти розгляду синергетики тільки як наукової теорії. На думку автора, синергетика є способом інтерпретації, а не збирання фактів про еволюцію, стилем мислення, можливістю прогнозувати та проектувати політичні, економічні, соціальні та культурні процеси у суспільстві.

Практичне застосування синергетики у вивченні соціального світу віддзеркалюється в особливостях феномену. Соціальний світ може знаходитись у різних станах: порядку, хаосі, розвитку.

Протиріччя між хаосом і порядком сприяють вдосконаленню застарілої системи, налагодженню соціальних функцій. Якщо соціальні інститути не вирішують задані соціальні проблеми та потреби, виникають нові структури. Формування та диференціація нових соціальних інститутів, соціальних груп, класів, взаємовідновлення та взаєморуйнації соціальних структур, скорочення та розширення класів, спостерігається у процесі коеволюції. Розвиток стратегічної та фундаментальної науки дозволяє виділити важливі сектори, які необхідно досліджувати для запобігання кризових явищ у світі.

Застосування синергетичного підходу здійснюється у відбитті специфіки соціального світу. Формою прояву соціального буття є непередбачуваний складний соціальний світ. Тобто змістом соціального світу є соціальне буття (бути у світі, знаходитись у світі). Так, В.І. Воловик серед специфічних характеристик соціального буття визначає такі: по-перше, соціальне буття по відношенню до природного буття виступає у якості вторинного, такого, що виростає на природному бутті, відрізняючись від нього; по-друге, джерело розвитку соціального буття, в структурі якого у якості об'єктивного і необхідного наявний, принаймні, один суб'єкт – активно діючий, такий, що пізнає, наділений свідомістю індивід, соціальна група або суспільство; по-третє, соціальне буття виступає як комплексна природничо-соціальна реальність; по-четверте, соціально-історичне, цивілізоване буття – сукупність матеріальних і духовних досягнень соціального організму, що перебуває у саморозвитку, обумовлених діяльністю поколінь людей; по-п'яте, можливість забезпечувати між першою і другою природою відносини не лише взаємозв'язку, узгодження, але й конфліктного протистояння [3, с. 95].

Таким чином, соціальний світ розглядаємо як соціально-філософське поняття, яке відображає форму сукупності зв'язків між людьми, що виступають як устрій, спосіб організації їх життя та спрямовані на узгодження як процес або стан. Феномен наділений такими якостями, як: емерджентність, цілісність системи, організованість, зв'язки усередині системи є більш потужними, ніж ззовні. Ці якості є результатом виникнення між елементами системи соціального світу синергетичних зв'язків.

Соціальний світ можна описати через аспекти розвитку. В.І. Воловик визначає «соціальний розвиток» як гранично загальне поняття, категорію соціальної філософії для позначення відображуваних у суспільній свідомості цілеспрямованих, незворотних і закономірних змін соціальної реальності – об'єктів матеріальної і духовної культури – як об'єктивних і необхідних результатів минулої діяльності, а також поколінь людей, здійснюючих ці зміни і, разом з тим, таких, що змінюють самих себе у їх сучасній діяльності [4, с. 141-142].

У даному визначенні виділяємо такі аспекти:

1. цілеспрямованість - виражається у спрямуванні до поліпшення умов життя, удосконалення системи та ускладнення внутрішніх взаємозв'язків елементів системи. М.А. Лепський зауважує, що будь-який соціальний розвиток як розвиток взаємодії між людьми, визначений суб'єктною діяльністю, як спрямування та, якщо потрібно, виправлення випадковості негараздів, тому проблемна орієнтація є основною у людському розвитку, у будь-яких його проявах та видах [8, с. 75]. Саме через людський фактор визначається мета змін та їх необхідність, суб'єкти діяльності виявляють об'єктивні соціальні потреби, які необхідно задовольнити і тим самим поліпшують та розвивають систему.

2. незворотність - характеризується виникненням процесів (глобалізація, регіоналізація, інтеграція, міжнародне суперництво; міграція населення, акселерація молоді, розпад старих соціально-політичних об'єднань, обмін інформацією, урбанізація, соціальна і професійна мобільність тощо) у соціальному світі як в цілісності, які назавжди змінюють соціальну систему. Це рушійний процес, який неможливо зупинити, він може привести як до прогресу, так і до регресу. Поняття соціального розвитку переплітається зі складністю та спрощенням. Складність відбивається у емерджентності, появі якісно нових властивостей, взаємодії елементів, це є прогресивний розвиток (розвиток науки, впровадження новітніх технологій, та ін.). У регресивному розвитку виникає перехід на якісно нижчий рівень органічної системи, тобто спрощення (занепад економіки та поява кризи у соціальній сфері, клерикалізм, та ін.). Розвиток відображає зміну цілісності. Але зміни станів, процесів, як прогресивних так і регресивних, можуть чергуватись. Соціальний світ має здатність самовідновлюватись, самоорганізовуватись та саморозвиватись. Таким чином, це ставить під сумнів аспект «незворотності».

3. закономірність – як протилежність випадковості. Не всі процеси можуть бути закономірними, завжди є фактор невизначеності, випадковості. Відсутність закономірності визначає випадковий характер процесів розвитку, якісних змін, появу нового.

Солідаризуємось із М.А. Лепським, що «появу нової якості» можна виділити як окремий аспект. «Суттєва ознака розвитку – наявність нововведення, прирощення, утворення як розгортання нового стосується єдності змісту та форми цілісності...» [8, с. 73]. Розвиток передбачає приріст, реконструкцію, поліпшення, або навпаки погіршення (у випадку регресу) та перехід старих якостей у нові форми.

Соціальному світу притаманні дисипативні процеси, функціонування яких можливе при постійному обміні енергією, таким чином система не може залишатися рівноважною. У фазових переходах виникає стрибкоподібний процес розсіювання та накопичення енергії. Тобто результати нестабільних процесів у системі мають направленість у сторону ускладнення, поліпшення, прогресу або, навпаки, регресу.

Система життєвого устрою сьогодення є малоефективною. Сучасне суспільство базується на зростанні проценту найманої праці, приватної власності, це призводить до посилення інтенсивності експлуатації людей. Використання інтелектуальних здібностей та застосування науки зводиться до нарощування прибутку, не звертаючи уваги на екологічні проблеми. Централізована (колективна) і кооперативна види власності, розширюючи свої ареали в суспільстві, здатні корінним чином змінити всі сфери діяльності у дусі самоорганізації і самоуправління [9, с. 50].

Самоорганізаційні процеси, з одного боку, стабілізують систему, маси об'єднуються, з'являється внутрішній взаємозв'язок, вирішення індивідуальних й соціальних потреб прискорюється через відкритість системи, з іншого боку, світ стає складним і непередбачуваним.

У розвитку загострюються протиріччя між порядком та хаосом, управлінням та самоорганізацією, оскільки холистичність розвитку потребує дослідження єдності та боротьби хаосу та порядку у швидкоплинних якісних змінах, стабільність соціальних систем знаходиться під тиском технологій (заколотів, революцій тощо) [8, с. 78]. А, отже, розвиток необхідно вивчати в діалектиці, не залишаючи поза увагою жоден із критеріїв. Соціальний розвиток виникає саме у взаємодії двох станів: порядку та хаосу.

Хаос руйнує емерджентність порядку, йому властива відмежованість від зовнішнього середовища, нестабільність. На рівні соціуму хаос можна помітити, коли окремі класи або спільноти стають домінуючими та претендують на автономність у системі суспільства. Якщо кожен компонент системи має тенденцію до автономності, то відбувається пошук щільних контактів з іншими системами, на відміну від зв'язків зі своєю. Прикладом може слугувати ієрархія українського суспільства з соціально-структурним відривом еліти відносно всього іншого народу, відрив у диференціації за доходами між елітою та безпосереднім виробником ВВП країни. Порушується цілісність – виникає хаотичність соціальних зв'язків, непорядкованість, іноді система спрощується та з'являється надмірна соціальна напруга у суспільстві. Коли ж хаос руйнує старі згубні якості системи, на їх місце стають нові, покращені – з'являється позитивний ефект його дезорганізаційних процесів.

Порядок виникає із хаосу в разі акумулювання та масштабування інтегруючої сили в суспільстві, єднання. У ролі такої сили виступає держава з її організаційними та управлінськими

методами, а також громадянське суспільство, яке відстоює вже інтереси самоорганізації людей. Діалектична єдність держави та громадянського суспільства заради розвитку є процесом зцілення суспільства.

Отже, синергетичний підхід визначає дослідження соціального світу в процесах самоорганізації як детермінанти розвитку суспільства, що знаходиться саме в умовах невизначеності, нестабільності, нелінійності, багатофакторності соціального розвитку. Однією із головних ідей синергетики є здатність виникнення порядку із хаосу за допомогою самоорганізаційних процесів, а також прогнозування, щодо можливості швидкого нелінійного розвитку економіки в країнах, запобігання катастрофічних ситуацій і загальнолюдських проблем. Балансування між процесами організації та самоорганізації визначає головну задачу у вивченні соціального світу за допомогою синергетики.

Соціальний світ визначаємо як соціально-філософське поняття, яке відображає форму сукупності зв'язків між людьми, що виступають як устрій, спосіб організації їх життя та спрямовані на узгодження як процес або стан. Феномен наділений такими якостями, як: емерджентність, цілісність системи, організованість, зв'язки усередині системи є більш потужними, ніж ззовні. Ці якості є результатом виникнення між елементами системи соціального світу синергетичних зв'язків.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бейтсон Г. Экология разума: избранные статьи по антропологии, психиатрии, эпистемологии; [пер. с англ. Д.Я. Федетова, М.П. Папуша; вступ. статья А.М. Эткинда] / Бейтсон Г. – М.: Смысл, 2000. – 476 с.
2. Воронкова В.Г. Філософія розвитку сучасного суспільства: теоретико-методологічний контекст: [монографія] / Воронкова В.Г. – Запоріжжя: ЗДІА, 2012. – 262 с.
3. Воловик В.І. Основи соціальної філософії: навч. посібник ; [під заг. ред. д. філос. наук, проф. В.І. Воловика]. – Запоріжжя: Просвіта, 2011. – 320 с.
4. Основи соціальної філософії : навч. посібник / В.І. Воловик, М.А. Лепський, Т.І. Бутченко, О.В. Краснокутський. / [за заг. ред. В.І. Воловика]. — Запоріжжя: Просвіта, 2011. – 320с.
5. Хакен Г. Синергетика. ; [пер. с англ.]/ Г. Хакен – М.: Мир, 1980. – 388 с.
6. Князева Е.Н. Основания синергетики: режимы с обострением, самоорганизация, темпомиры / Е. Князева, С. Курдюмов. – Санкт-Петербург : Алетея, 2002. – 414 с.
7. Капица С.П. Синергетика и прогнозы будущего / Капица С.П., Курдюмов С.П., Малинецкий Г.Г. – Изд. 3-е. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – (Серия «Синергетика: от прошлого к будущему»). Т. 1 — 2003. — 288 с.
8. Лепський М. Методологічні виклики визначення поняття «соціальний розвиток» / М. Лепський // Культурологічний вісник. – 2013. – Випуск 31, С. 73-79
9. Марков Ю. Самоуправление – важнейший фактор в науке и обществе / Ю. Марков // Наука в Сибири. – 2013. – Випуск 32-33, С. 43-57.

SUMMARY

The article is devoted to social-philosophical determination of concept "The Social world" and application of synergetic approach in the social world research. The "social world" is defined as social-philosophical concept that reflects a form of set of people communications, which act as a system, a way of the organization of their life and striving for the agreement as a process or a condition.

Н. В. ПАВЛЕНКО

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЮДСЬКОГО БАГАТСТВА В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Перехід України до ринкової економіки, істотні зміни в менталітеті українців, нові явища і процеси в розвитку вітчизняної культури – усе це і багато що інше свідчить про актуальність дослідження процесу розвитку людського багатства і його ролі в розвитку сучасного суспільства.